

Юлдашева С.А., доцент кафедри юридичного документознавства Національної академії внутрішніх справ, кандидат філологічних наук, доцент

АБРЕВІАЦІЯ У ПРАВНИЧІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

У правничій термінології української мови можна також відзначити активізацію такого способу словотвору, як аббревіація. У випадках цього типу деривації з'єднані компоненти є найчастіше асемантичними частинами слова або окремими звуками. Як нормативні акти, так і сучасна юридична фахова література насичені ініціальними аббревіатурами, які можна поділити на: 1) ініціально-літерні, наприклад, НБУ (*Національний банк України*), МЗС (*Міністерство закордонних справ*), РНБУ (*Рада Національної безпеки і оборони*), ПП (*приватне підприємство*), ПДВ (*податок на додану вартість*), СБУ (*Служба безпеки України*), КК (*Кримінальний кодекс*); 2) ініціально-звукові: КРУ (*контрольно-ревізійне управління*), УНІАН (*Українське національне інформаційне агентство новин*), НАНУ (*Національна Академія Наук України*) та ін.

Широко використовуються законодавцями усічено-словесні утворення, в яких поєднана частина слова з повноцінним словом, наприклад: *сільгоспідприємство*, *Київміськрада*, *Держстандарт*, *держструктура* тощо. Однак, якщо перший з названих способів аббревіації в українській субмові права зустрічається часто, то лінгвістичне конструювання термінів за другим зразком не є для української мови такою ж мірою поширеним явищем, про що свідчать юридичні словники і спеціальні наукові тексти.

Абревіація як спосіб термінотворення поширений здебільшого при творенні власних назв і зумовлюється тенденцією до економії в мовленні, що визначає рух мови до синтетизму як продуктивного напрямку розвитку сучасних мов.

Усі названі способи словотвору є питомим ресурсом творення національних термінологічних одиниць, який активно використовується в сучасному українському термінотворенні. Розуміння цих процесів дозволяє вирішити чимало

термінологічних питань: обґрунтувати місце кожного способу словотвору в терміносистемах різних галузей, встановити співвідношення між оригінальними новотворами та словотвірними кальками, вирішити питання словотвірної синонімії, місця різних словотвірних типів у називанні однопорядкових наукових понять, зрозуміти причини дериватологічного розрізнення відтінків дій, їхніх наслідків тощо. І навіть більше, гармонізувати окремі підходи до термінологічного словотвору, які можуть по-різному вирішувати мовознавці та фахівці окремих наук.

Показовим із цього погляду є наукові різночитання щодо місця активних дієприкметників теперішнього часу в українському фаховому мовленні. Якщо лінгвісти намагаються виявити доцільність ужитку цього типу слів, прагнуть з'ясувати різні варіанти й інтралінгвальні характеристики української мови в називанні ознаки за дією, що її виконує, то представники наук про природу і фахівці технічних наук найчастіше пропонують вирішити проблему досить типовим для українського словотвору XX століття способом: дієприкметники на *-учий (-ючий)*, *-ачий (-ячий)* вони замінюють прикметниками на *-ний (-льний)*. Однак при цьому ігнорують критерій точності: похідні на *-ний (-льний)* містять значеннєвий відтінок мети “призначений для”, чого не виражають активні дієприкметники. Наприклад, *розвиваючий* – *розливальний*, *констатуєчий* – *констатувальний*, *фільтруючий* – *фільтрувальний* тощо.

У зв'язку із вищезазначеним актуальним стає питання “похідного терміна та тексту”. Адже методика трансформаційного аналізу, що її можна застосувати до оцінки можливостей похідного терміна, має органічно вплітатися у тканину наукового тексту і є одним із регулятивних засобів у виборі слів для висловлення наукової думки.

Отже, юридична теорія та практика як жодна інша потребують системної єдності, однозначності у вживанні термінів, використання структурованих терміноодиниць для позначення понять, ліквідації довільного термінотворення, що призводить до частого використання в нормативних актах синонімів, які руйнують термінопоняттєві відношення.